

Pomladanska setev v soboškem okraju in zamenjara semen

Setvene komisije v Prekmurju so v teh dneh pred setvijo opravile veliko nalogo: pregledale so vse ozimne posevke, kako so prezimili, ugotovile, če ni kje je zemlja, za katero obstoja nevarnost, da bi na bila obdelana in ponovno so ugotovljali, kolikšna je potreba po semenih v posameznih vaseh.

Pregled ozimne je pokazal, da je voda v Prekmurju naredila precej škodo. Ponekod je uničila skoraj tretjino posevkov. V Martjancih je uničeno okrog 35 odst. rži in pšenice ter dve tretjini posevka oljne repice. V Ivanjih je voda uničila okrog 7 ha žit in oljne repice. So pa tudi predeli, predvsem v okolici Gornje Lendave, kjer voda posevkom ni škodila in ti zelo lepo kažejo.

Pregled ozimne, ki so ga izvršile setvene komisije, pa je tudi pokazal, kako malo se je poverjenosti za kmetijstvo pri okrajnem ljudskem odboru lahko zanesa na podatke, ki jih ob setvi pošilja krajevni ljudski odbori. V jeseni je na primer KLO v Rakičanu poročal, da so kmetje v njegovem območju posejali 12 ha oljne repice. Ponoven pregled pa je pokazal, da je zasejana komaj dva hektarja. Primer Rakičana pa v mursko-soboškem okraju ni osamljen.

Setvene komisije v prekmurskih vaseh so po tem pregledu postavile pred nove naloge: skrbeti bodo morale za to, da bodo vse ozimne, ki jih je voda uničila, preorane, da zemlja ne bo ostala neizkoriščena. Skrbeti pa bodo tudi morale, da bo Prekmurje letos pridelalo dovolj oljnih semen, da se ne bo zgodilo kot lani, da je bil soboški okraj pri oddaji oljnih semen najslabši, saj je oddal manj kot pa lendavski okraj, ki je dvakrat manjši.

Ponekod so se setvene komisije že pogovorile s kmeti, kaj bodo sejali v zemljo, ki jo bo treba preorati. Na splošno so se prekmurski kmetje odločili za oves in za koruzo, kajti z jarem ječmenom se dosedanjim poskusom v Prekmurju niso preveč obnesli. V nekaterih krajih pa so se kmetje odločili tudi za krompir. Primanjkljaj oljne repice bodo Prekmurci krili s sončnicami. Ker pa seme domače sončnice ne daje dovolj in kakovostnega pridelka, je semenska služba že poslala v prekmurske kmetijske zadruge seme besarabske sončnice, ki ima v nasprotju z domačo samo en cvet, zato pa mnogo boljše in boljše seme. Kmetje bodo lahko to seme zamenjali z domačim, kilogram za kilogram. Okrajna poverjenost za kmetijstvo skuša doseči, da bi vsi kmetje seme zamenjali in sejali le besarabsko sončnico, da bi ta ostala čista in bi se ne križala z domačo.

O ogroženih zemlji v Prekmurju se je vsako leto mnogo pisalo in govorilo, vendar stanja po vaseh ni prav nič spremenilo. Se vedno so skoraj v vsaki vasi po tri, štiri gospodarstva, ki zaradi pomanjkanja delovne sile in živine ali iz katerih koli drugih vzrokov, svoje zemlje ne obdelujejo. Ker so to največkrat velika posestva, ki bo morala imeti večje količine obvezne oddaje, je škoda precejšnja. In vsa pretekla leta se je po navadi delalo takole: krajevni ljudski odbor je že ob razbižanju obveznih oddaj računal s tem, da to za voženo posestvo svoje obveznosti ne bo izpolnilo in je zato predpisal večje oddaje ostalim kmetom. Letos pa so setvene komisije in krajevni ljudski odbori v Prekmurju sklenili drugače: kjer koli bodo krajevni ljudski odbori videli, da lastnik zemlje zaradi pomanjkanja delovne sile ali živine ne bo mo-

gel obdelovati, bodo zadolžili nekoga iz vasi, ki ima dovolj živine, da mu bo pomagal. Če pa tudi to ne bo pomagalo, bo krajevni ljudski odbor zemljo lastniku odvzel in jo dal v najem.

Se vedno je v Prekmurju, zlasti v mursko-soboškem okraju, pereče vprašanje ogrožene zemlje v nekaterih zadružnih ekonomijah. Tako ima na primer zadružna ekonomija v Velikih Dolencih še 6 ha neobdelane zemlje in niti kilograma semena, čeprav je okrajni ljudski odbor dal ekonomiji lansko leto prav vse potrebno seme. Slični so primeri tudi v zadružnih ekonomijah v Krasčih in Ropoči.

Vorašanje semen, predvsem semenskega krompirja, pa je vsekakor letos najvažnejše vprašanje, ki ga morajo rešiti setvene komisije v Prekmurju. Letošnje priprave za spomladansko setev kažejo, kako nepravilno so bile lanske leto obremenjene posamezne vasi, pa tudi posamezniki. Medtem, ko je na Okrajnem ljudskem odboru v Murski Soboti vloženih prošnja za dodelitev preko 50 vagonov semenskega krompirja, dnevno prihajajo na okrajni odbor kmetje, ki prosijo za dovoljenje, da bi smeli poslati po 400, 500 in tudi več kilogramov krompirja v Zagreb, Osijek in druga mesta. Vse to kaže, da je v okraju krompirja dovolj, samo da ni pravilno porazdeljen.

Za kritje potreb po semenskem krompirju je soboški okraj dobil doslej 15 vagonov krompirja iz drugih krajev. Deloma je to uvožen holandski krompir, nekaj je iz okolice. Celja in drugih okrajev. Ta krompir je prišel v Prekmurje predvsem zato, da se izmenja seme domačega krompirja, ki je zelo degeneriran. Kmetje bodo lahko ta krompir zamenjali za svoj merkantilni ali pa tudi za druge kmetijske pridelke.

Okrajna setvena komisija pa je v želji, da bi ublažila pomanjkanje semena ukrenila sledeče: pričela je odkupo-

vati semenski krompir v okraju in sicer po nekoliko nižjih cenah, kot je sicer na prostem trgu. Tako je setvena komisija zbrala doslej že preko 3 vagona semenskega krompirja. Ta krompir bodo dobili kmetje po 20 dinarjev za kilogram, toda le pod pogojem, da se zavežejo, da ga bodo v jeseni prav toliko po prostih cenah zopet semenarni prodali. — Onim kmetom pa, ki so lani svojo obveznost do skupnosti izpolnili in jim res ni ostalo za seme nič krompirja, niti nimajo drugih pridelkov, za katere bi lahko dobili semenski krompir v zamenjo, pa tudi ne denarnih sredstev, ti bodo prejeli semenski krompir brezplačno. Seveda pa bo tu okrajni ljudski odbor upošteval res samo najnujnejše primere.

Vsi ti ukrepi pa še vendar ne bodo zadostili vseh potreb po semenskem krompirju. Zato je edina rešitev v tem, da tudi krajevne setvene komisije store tako, kot je to storila okrajna: da prično kmetijske zadruge zbirati krompir pri onih kmetih, ki ga imajo in ga nudijo kmetom brez semena, bodisi proti plačilu, bodisi proti vrnitvi v jeseni, kakršne so pač prilike po vaseh.

Kako se je radgonski okraj zavzel za pomladansko setev?

V gornjeradgorskem okraju so dobro izkoristili zadnje predvolilne sestanke. Skoraj povsod so volivci razpravljali o dobavi in zagotovitvi semen, pravilni razporeditvi vprege, strojev in delovne sile. Pa tudi na okrajnem poverjenstvu za kmetijstvo so se tokrat hitro znašli. Že v februarju so bili ustanovljeni v vseh predelih okraja številni vaški setveni aktivni, ki bi naj začeli s pripravo za setev. Zal pa v poedinih vaseh so setveni aktivni le zaradi tega, da lahko KLO kaj poročajo, dejansko pa ne delajo ničesar.

Letos se je k drugim težavam pridružilo še občutno pomanjkanje semena, krompirja in jarih žitaric. Okrajni forumi so sicer pokrenili vse potrebno, da se zagotovi kmetovalcem seme, vendar bi bilo napačno, če bi setveni aktivni samo pričakovali pomoč od višjih forumov, ne da bi izkoristili vse možnosti za nabavo semena iz lokalnih sredstev. V nekaterih sosednjih okrajih, si kmetje medsebojno pomagajo, zamenjujejo, pa tudi posojajo, proti vrnitvi v jeseni. Potreba po dobrih semenih je tem večja, ker bo potreba na račun neizpolnjevanja jesenske setve, pristitje večje površine na račun pomladanske setve. To velja predvsem za poedine predele v anaški kotlini, kjer so ostale velike površine nezaežane iz preteklega jeseni.

Ra. meroma mnogo boljše kot privatni kmetovalci, so preskrbljene s semeni kmetke delovne zadruge. Letošnji plan posevkov v zadrugah, daje poudarka okopavinam, krmnim rastlinam ter vrtnarjskim kulturam — vse to pa gre na račun zmanjševanja žitaric. Od 678 ha, kolikor imajo zadrugniki pripravljeno za pomladansko setev, bodo zasadili 272 ha krompirja, 54 ha krmnih rastlin, 49 ha krmne pese, 11 ha fižola, 3 ha zelja, ter 11 ha za papriko, solato, pa-

Križevčani in prehodna zastavica

Pred dnevi so končala v ljutomerskem okraju logorovanja obveznikov predvojaške vzgoje, ki so se vršila v petih centrih.

Mladinci se polnoštevilno udeležujejo predavanj in praktičnih vežb v roko-vanju z orožjem. Na logorovanih so imeli 98 odstotno udeležbo, dva odstotka pa odpadeta na bolezenske izostankarje.

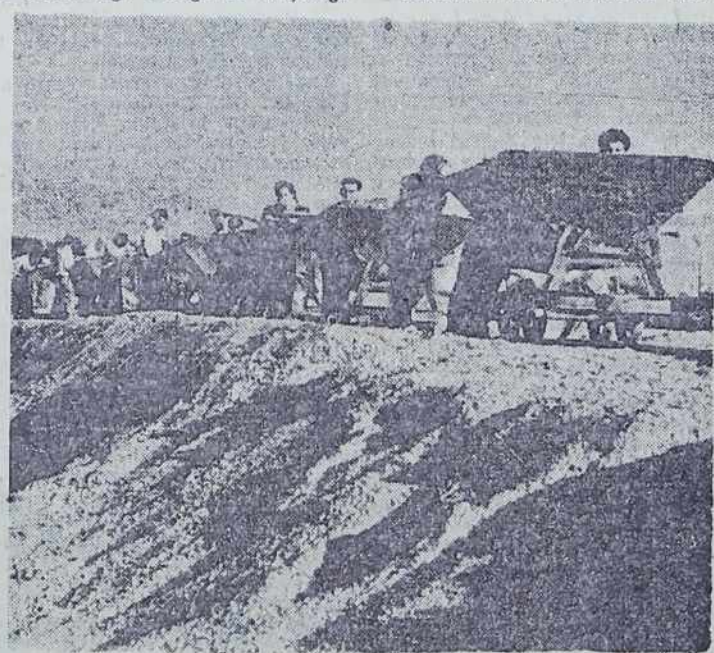
Učni uspehi so se po vseh centrih vidno izboljšali. Ljutomerski center je bil lani najslabši, letos pa je dosegel enakopravno mesto med ostalimi centri. V streljanju so bili ljutomerski mladinci najboljši. Tudi po ostalih centrih so letos napredovali, razen pri Tomažu, kjer je zelo popustila disciplina.

Prvo mesto med centri je pripadlo Križevčanom, ki so že lani prejeli prehodno zastavico. Na tem centru vlada stroga disciplina in iskreno tovarništvo med obvezniki in predavatelji. Komisija je bila zadovoljna tudi z učnimi uspehi, ki so jih mladinci pokazali na logorovanju. Zato jim je drugič podelila prehodno zastavico kot najboljšemu centru v okraju.

Titovi mladinci - na gradnjo proge Dobo - Banja Luka

Letos je Ljudska mladina sprejela važno obveznost, da bo zgradila novo progo iz Doboja v Banjaluko. Ta proga bo del velike bodoče železnice od Bosanskega Novega do Valjevega

bo pomagala, da se jim bomo približali. 150 tisoč hektarov gorza bomo lahko izkoristili, ko bo proga zgrajena. Junaška Titova mladina se tudi le-

in osrednje Srbije, obenem pa bomo dobili vzporedno normalnotirno progo z magistralo Zagreb—Beograd.

Nova proga bo koristila industrijskemu razvoju v sosednjih republikah. Hrvatska bo odsej mnogo bolj povezana s srednjo Bosno. Železniški kombinat bo prejemal koks iz Lukavca neposredno po novozgrajeni progi, ki pa bo tudi odprla pot do velikih gozdnih zakladov v Bosni. Velikanski gozdovi so mrtev zaklad, dokler jih ne bomo izkoristili. Ravno proga nam

los ne bo ustrašila težav. Slavne delovne tradicije, poznane iz proge Brčko—Banovići in Samac—Sarajevo, jo bodo vodile k novim delovnim zmagam, ki bodo kronane takrat, ko bo po novi progi stekel prvi vlak z mladimi graditelji.

V mladinski delovni akciji bo sodelovalo preko 80 tisoč mladincev. Tudi slovenska mladina bo odšla na gradbišče in bratsko pomagala mladini sosednih republik.

Obmurski ribiči so se združili v zadrugo

V našem sladkovodnem ribarstvu ne smemo enostransko zasledovati cilja v zadovoljivih potreb z ribami. Doslej so ribiči, člani mariborske ribarske zadruge, gledali preveč na lastne koristi, pozabili pa so na odgoj in varstvo redkih plemenitih rib v obmurskih vodah. Posamezniki so neodgovorno vršili ribolov s sredstvi, s katerimi je prepovedano loviti. Tudi z lovom rib na križake redčijo samice, še preden odložijo ikre. Posledica takšnega prekomernega izkoriščanja ribarskih pravic po posameznikih je padeč staleža rib v Muri, Savi, Ledavi in drugih obmurskih sladkih vodah.

Skrbni obmurski ribiči so napravili temu »mačehovstvu« konec. Ustanovili so svojo zadrugo s sedežem v Ljutomeru. Pod delokrog zadruge spadajo vse vode v obmurskih okrajih: Murska Soba, Ljutomer, Radgona in Lendava. Iz mariborske ribarske zadruge se je vključilo 400 članov, ki so sprejeli nova zadruga pravila.

Zadruga sprejema nove člane. Prvenstveno bo dovolila lov s trnki, ne bo pa izdajala dovoljenj za donosnejše načine ribolova, kot n. pr. z vlakom. Zaprlo bo sosednje ribogojnice, da ji odstopijo ikre sulcev, ki jih nameravajo vzgojiti v Muri. V doglednem času se bo spremenila v ribarsko športno društvo, ker nima značaja proizvodnega podjetja. Težišče delovanja zadruge pa bo v odgoju novih vrst rib in v preusmeritvi »širokega« ribolova na lov s trnki, kot športne panoge udejstvovanja v našem ribarstvu. —r

Ljutomerska podružnica „Koteksa“ izpolnila petletni plan...

Nedavno od tega so se delavci »Koteksa« v Ljutomeru veselili svojih uspehov. Izvršili so svojo petletno nalogo.

Poslovalnica se bavi z odkupom surovih kož, ki jih zbira za predelovalno industrijo usnja. Samo v letošnji sezoni je odkupila od kmetov preko 9 tisoč svinjskih in drugih živalskih kož.

Uspela je zlasti pri odkupu svinjskih kož, ki jih predelujemo v izvrstno svinjsko usnje. Kmetje in zadrugniki so se navadili svojih odjemalcev pri »Koteksu«. Pridno prinašajo surovino, za katero dobivajo primerno stimulacijo v usnju in podplatih. Za oddane kože goved, telet in divjačine pa prejmejo kmetke bone. Dosedaj se je izkazalo, da je večje zanimanje pri kmetih za oddajo svinjskih kož, ker jih k temu navaja zadržana stimulacija. Sedaj se razpravlja o razširjenju te ugodnosti na one prodajalce, ki oddajajo goveje kože.

Delavci poslovalnice poučujejo kmete, kako je treba ravnanje s kožo, preden pride v prodajo. Mnogi prodajalci upoštevajo njihova navodila, najdejo pa se tudi takšni, ki jih radi preslišijo. Mnogi kmetje ne pazijo pri slačenju svinj. Posledica tega so slepi rezi in luknje v kožah, ki potem niso več sposobne za prvo kategorijo. Sploh pa vpliva na kvaliteto svinjske kože predhodno pranje živali in higiena. Le tako ohranjenе kože lahko poslovalnica odpošlje usnjarni v Kamnik, ki izdeluje najfinerše svinjsko usnje, za katerega dobivamo v inozemstvu dragocene devize. Surovine slabše kakovosti romajo v usnjarno Vrhnika, kjer jih predelajo za domači trg.

Delavci niso posebno zadovoljni z odkupom kož divjačine, ki imajo zelo dobro ceno. Mnogi kmetje vržejo kožo domačega kunca v ognjišče, ker se ne zavedajo, da bi dobili v zbiralnici zanjo 32 dinarjev. Dobro ceno ima tudi kožček roparskega dihurja, ki velja 450 dinarjev. Zbiranje in oddaja vsakovrstnih kož je zelo koristna za posameznika kot skupnost in jo bo treba postaviti na vidnejše mesto, za kar naj poskrbijo kmetki ljudje. —r

Kroški mladinci so tekmovali v predvojaški vzgoji

V naši vasi so v preteklih dneh odmevale pesmi mladih braniteljev domovine. Mladinci predvojaške vzgoje so s pesmijo na ustih odhajali na vežbališče, kjer ni ponehalo živahno razpoloženje.

Med posameznimi oddeljenji je bilo pravo tekmovanje. Zlasti mlajši obvezniki so se zanimali za streljanje, ob katerem so doživljali srečne trenutke. V meddesetinskem tekmovanju sta zmaga peto in šesto oddeljenje, v katerih so tudi najboljši mladinci.

Naši mladinci so redno prihajali na zborovanje. Največ dni smo preživeli ob 100 odstotni udeležbi obveznikov. Mladinci so ponosni na svojega komandirja Sonca, ki se je zelo potrudil, da bi zborovanje uspelo. Zelo radi so poslušali političnega predavatelja Grahca, ki jih je vzgajal. Vsikdar so pridno diskutirali in si utirjali politično znanje. Po vsem tem le ni naključje, da so Krogovčani na drugem mestu v soboškem okraju. —ah

KDZ naj pridelajo več povrtnin in zelenjave

V ljutomerskem okraju imamo v zadružnem sektorju 150 ha ogroženih površin, ki jih bodo zadruge morale posejati. Težave so nastale vsled pomanjkanja jarih žit, kakor tudi drugega semena spomladanskih kultur.

Kako nadomestiti izgubo? Zadruge lahko najdejo rešitev, če bodo vrgle v zemljo več semenja stročnic in drugih povrtnin. Doslej so zadruge preveč gledale na setev žitaric, dočim so pozabile na okopavine in druge krmne rastline, ki so dobile v njihovih načrtih zelo skromno mesto. Njihov pomen za gospodarstvo je velik. Povsod se govori, da je treba povečati krmno bazo za prehrano zadrugne živine. Prav tu je izhod. Sejmo več deteljice, grašice, bob, lečo, fižol in druge stročnice. Na splošno naj bi zadruge povečale površine, zasejane s travnimi rastlinami. Poslej ne bo manjkalo humusa v zemlji, prišli bodo do izdatnih količin krmne, a kar je najvažnejše: na humusni zem-

lji zrastejo obilni pridelki ostalih kultur.

Zadružni sklad v Ljutomeru je organiziral nabavo vrtnega semena, ki ga je že razposlal KDZ. Največ so ga sprejela državna posestva in KDZ v Stročji vasi, ki razpolaga s toplimi gredami za vzgojo sadik. Z vrtninami bo treba zasejati 50 ha zemlje. Zato naj zadruge pripravijo zemljo, jo dobro pognojijo s hlevskim gnojem, si pripravijo umetna gnojila, potrebno delovno silo in primerne količine vode.

Kot že rečeno, morali bomo povečati število toplih gred, izdatnejše proizvajati zelenjavo za preskrbo industrijskih in mestnih središč. Z zadostno setvijo stročnic in strništnih rastlin bomo izboljšali močno upesano zemljo, naši živini pa pripravili odlično krmno. Za to naj bi se odločnejše zavzele kmetijske obmovalne zadruge, katerim narekuje današnja trgovina, da pridelajo čimveč povrtnin in zelenjave. SL

Zadruge soboškega okraja so na pravi poti

(IZ ZBORA SPLOŠNIH KZ SOBOŠKEGA OKRAJA)

V mursko-soboškem okraju imajo široko mrežo kmečkega zadrugištva — 73 zadrug splošnega tipa zajema vse večje predele okraja. Lahko bi ugotovili, da je pri zadrugah viden napredek od prejšnjega leta. Večina zadrug izkazuje aktivno, kar se odraža predvsem v trgovskem poslovanju — v manjši meri pa tudi v ostalih gospodarskih panogah. Dobro so si utrdile finančni položaj zadruge v Murski Soboti, Močancih, Rogoševcih, Beltincih, Sebeborcih in druge, skratka v vseh primerih, kjer so prevzeli odkupe. Zadruge v Murski Soboti imajo nad 200.000 din dohodkov, zadruge v Beltincih 100 tisoč din, Sebeborci nad 30.000 din itd. Zadruge so odkupovale kmetijske pridelke, zdravilna zelišča, ječme, vršile zamenjavo kože, organizirale zamenjavo blaga vas—mesto, kar jim je prinašalo redne dohodke. S stimulacijo blaga za zamenjavo, so najbolj uspele one zadruge, kjer so z okusnimi izločbami pritegnili nabirale. Največ suhih gob so odkupili v Murski Soboti, Petrovcih in Mačkovcih, deloma pa tudi v ostalih predelih Goričke. Pasivnost so izkazale v letni bilanci le one zadruge, ki so se izključno omejevale na razdelitev blaga, dočim so zanemarjale odkupe. Tako so se zadruški v Vaneči močno začudili, ko jim je letna bilanca pokazala 33 tisoč din izgube. Ko pa so potem podrobno razpravljali o poslovanju, so prišli do zaključka, da leži krivda na njih samih. Med letom je ležalo v trgovini nekurantno blago, ne da bi se upravni odbor zmenil za to. Odkupe so vršili le v najnujnejših primerih, za ostale gospodarske panoge se na splošno niso zanimali. Zadruški so na občnih zborih mnogo razpravljali o novem sistemu trgovine, ki daje zadrugam proste roke — seveda potrebno pa bo več pobud in samostojnega poslovanja. Uslužbenci bodo odslej plačani le po učinku dela, kar je edino pravilo.

Gospodarski odseki so oživeli...

Na zborih je mnogo govora o delu gospodarskih odsekov, kateri delujejo le v poedinah primerih. Kako je s tem, bi lahko povedali zadruški iz beltinske zadruge, ko so se na občnem zboru spraševali, koga so pred letom izvolili v gospodarske odseke. Kljub temu da ima zadruge 100 tisoč din dohodkov, člani upravnega odbora niti s prsti niso mogli za to, da se poži delo gospodarskih odsekov. Pa ne da nebi imeli ljudi, teh je dovolj, le organizacija »epa. Zadruge ima že iz prejšnjih let večje število poljedelskih strojev kot kosilnice, sejalnice itd. Za te stroje pa nikdo ne vodi evidence. Kmetje si po svoji volji izposojajo, ne da bi kdo pomislil, da je potrebno stroje tudi čistiti in popravljati. In vendar so v stroje prispevali denar vsi zadruški. Nač boljše ni v Vaneči, kjer sadjarski referent ne vodi računa o motorni škroplilnici, s katere je nekdo ukradel motor. Razen v Murski Soboti, Sebeborcih, Križevcih in še v nekaj primerih, sadjarski odseki ne vodijo evidence nad škroplivom, škroplilnicami, čistanjem itd. Zato se ni za čuditi, če se ravno v teh predelih kapar najbolj širi. Podobno poročilo so dajali vsi ostali odseki, kar daje slabo izpričevalo upravnim odborom. Na občnih zborih so se seveda o tem temeljito in živo pogovarjali, neredko je padla tudi ostra beseda. Uspeh je v tem, da imajo končno v vseh zadrugah odseke v katere so izvoljeni le najboljše zadruški. V Sebeborcih so si zadali sklep, da bodo nabavili motorno škroplilnico ter začeli z gradnjo silosov. V Tešanovcih pa bodo odslej zadruški sodelovali v vseh gospodarskih akcijah. V Črnelavcih pa bodo čim hitreje dogradili zadruški dom, ter uredili zadruška skladišča. Poedine zadruge na Goričkem bodo za-

čele z drevesnicami — vzgajali bodo žlahtne kostanje in orehe.

Leži uspehi so v živinorejskih odsekih. Pri OZKZ imajo živinorejskega strokovnjaka, ki stalno pomaga zadrugam. Trenutno imajo obnovljenih nad 60 plemenitih postaj, v katere je zajeto: 224 plemenitih bikov in toliko merjascev. Zadrugam pa se nudi možnost izboljševanja perutnine, in drugih živali. Zadruge uvajajo te dni knjige za rodovniško živino ter začenjajo z molzno kontrolo. Namen je dvigniti živinorejo na čim višjo stopnjo. V tem pogledu je bilo po zadnji vojni mnogo storjenega. Tako so v okraju v letu 1948/49 imeli vpisanih v rodovniške knjige nad 3000 tisoč glav plemenske živine.

...zadrušnim ekonomijam bodo posvetili več pozornosti

O ekonomijah so si imeli zadruški na zborih veliko povedati. So ekonomije, o katerih zadruški malo vedo.

Če že začnemo ne pozabimo na dober začetek...

Pred dnevi sem obiskal KLO v Radencih, kjer sem se pozanimal o delu svetov državljanov. Sprejel me je predsednik Rihtarč, ki je novi človek v radenskem ljudskem odboru. Prejšnjega tajnika so volili »odpihal«. Iz stolčka, ker je bil nepravilen človek do malih ljudi, zlasti še do slatinskih delavcev. Njegovo mesto so zaupali »staremu« predsedniku, ki je doslej je kar dobro vozil. Povrnimo se k pogovoru, ki sem ga imel z Rihtarčem. Kmetijski možakar je sedel nasproti meni, malo zaskrbljen, pa vendar z vedrim pogledom v prihodnje dni, ki naj bi pomenili prelomnico v delu radenskega KLO. Iz njegovih preprostih besed sem spoznal, da je voljan odpraviti stare »grehe«, ki so prej žulili radenske volivce.

Nekaj tednov je od tega, odkar so Radenci dobili novih moči, da se bolj sodelujejo v svoji oblasti. Najprej so ustanovili svet za lokalno gospodarstvo, ki šteje devet članov. Zbrali so se ljudje, ki jim ne manjka zanimanja za gospodarski napredek važnega letovičarskega kraja. Prvi posvet je prinesel mnogo novih misli in predlogov, ki so jih stavljali včerajšnji »navadni« volivci, danes pa člani sveta. Sproščeno so se izrekli za popravilo krajevnih cest, kar bodo uredili z uvedbo krajevnega samopriskrbe v delovni sili. Izvršilnemu odboru so stavili predlog, da se o tem pogovori z volivci. Zgodilo se je po njihovem. Volivci so na svojem zborovanju takole povedali: »Vsak izmed nas naj opravi na cesti tri delovne dneve, sleherni voznik pa navozi 5 kubikov gramoz«. Sprejemmo! Vsi do enega so dvignili okorne roke.

Zasedal pa je tudi petčlanski svet za kmetijstvo, v katerem so poznani kmetijski strokovnjaki in sadjarji. Niso se dali ljudem iz »lokalne«. Kaj šel Kmetje so že pričeli sejati in potrebujejo semena in umetnega gnojila. Sklenili so, da si pomagajo s semenjem, ki ga imajo še nekateri kmetje v kašah preko svojih potreb. Vedeli so, da ni mogoče terjati državo, ki je letos v občutni stiski. V Radgoni so naročili samo 800 kg ovsa, ki pa ga še niso dobili. Svoja polja bodo letos pognojili z apnenčevim prahom, ki ga bodo dobili dva vagona. Ključje eadovnjaki, ki jih guli smrtonosni kapar. Rekli so svojo moč. Danes se bližajo zaključku akcije v sadovnjakih. Dobro so znali porabiti škroplilnice, ki so vsak dan pošiljale strup na sadnega škod-

Krivyda leži v malomarnosti upravnih odborov, ki prepuščajo vodstvo ekonomij poedinim ljudem, ne da bi kontrolirali njihovo delo. Takšen primer imajo v Dolencih, kjer večja ekonomija ni zmožna pridelati niti toliko, da bi bilo dovolj za seme, kaj šele da bi izpolnjevala obveznosti. Upravni odbor sicer že dve leti kritizira malomarnost ljudi, ki delajo na ekonomiji, ni pa pokrenil ničesar, da bi nastavil poštene zadruške na ekonomijo. Nič boljše ni v Andrejcih, Ropoči in drugod. Pravo nasprotje pa je ekonomija v Domajncih. Imajo nekaj nad 40 ornih površin. Zadruški so si v dveh letih popravili gospodarska poslopja, zgradili nove svinjake in tri silose. Samo letos so oddali po vezanih cenah ena in pol vagona žitaric, dva in pol vagona krompirja, 3000 kg ajde, 31 pitancev ter 12.500 litrov mleka. Torej več kot pa vsaka druga zadruge v okraju. Dobro delujejo še ekonomije v Petajncih, Borejcih in Črnelavcih.

ljivca. Menili so se tudi o novi zadruški ekonomiji, ki nastaja v vasi. Na njenih poljih bodo letos sejali največ krmilnih rastlin, ki jim bodo prišle prav pri krmiljenju zadrugne živine. Na kaj vse mislijo? Tudi na dobre plemenske bike, pozneje pa na plemenito postajo, ki naj bi delovala na ekonomiji.

Tako je torej z dvema svetoma, ki ju Radenci že poznajo. Dva pa prideta še na vrsto: Svet za socialno skrbstvo in svet za kulturo in prosveto. Njihovi ljudje so že imenovani in se bodo v kratkem sestali.

Zdaj pa še nekaj dobronamerne kritike, ki jim bo prav gotovo pomagala, če ji bodo pravilno prisluhnili. Govorniki skozi usta Kreftove Terezije, ki ni zadovoljna s tem, da bi sama določila člane za bodoči svet socialnega skrbstva. Prav ima Terezija 5. člen zakona v svetih državljanov določa, da jih predlagajo množične organizacije, zbori volivcev in podjetja. KLO naj njihove predloge upošteva. V Radencih ni bilo tako. Poverjeniki posameznih panog so sami predlagali člane svetov, brez vednosti Fronte. Vsaj radenski frontni sekretar ničesar ne ve, da obstajajo pri KLO svetih državljanov. Napak je iti preko želja volivcev in frontovcev, ki ravno v svetih dobivajo polno moč, da stavljajo predloge in sodočajo v oblastvenih zadevah.

Sveti so nadzorni organi, ki kontrolirajo delo poverjenikov. Ali bo kos tej nalogi radenski svet za lokalno gospodarstvo? Ne bo zmogel! Enostavno zaradi tega, ker mu načeluje kot predsednik poverjenik za lokalno gospodarstvo, tov. Sečko, ki sam sebe ne bo mogel dobro kontrolirati. 6. člen že imenovanega zakona govori tudi o tem: Član izvršilnega odbora naj ne bo član sveta državljanov. Tega naj bi se tudi v Radencih pošteno držali, ker sicer ostanejo zakonske določbe le prazen kos papirja. Pustimo že enkrat na stran udomačene navade, po katerih je poverjenik neomejen gospodar. Volivci imajo vso pravico, da mu pomagajo in z njim vred odločajo.

Vse radenske svete čakajo odgovorne naloge, se posebno pa velja to za svet lokalnega gospodarstva. Ta naj bi odsej boljše skrbel za krajevna podjetja, ki so bila do sedaj večinoma pasivna. Pa ne samo skrbel, marveč tudi kontroliral! Najdejo se lahko še vedno Marčeki, ki so navajeni zapravljati težke tisočake v škodo vseh volivcev.

Lokalna industrija in obrt — stalni viri zadrug!

Obrtniška dejavnost v Prekmurju ima stare tradicije. V obmurskih predelih je udomačena obrt izdelovanja ročnih torbic iz ličja (koruze) ter plestastvo, v goriških predelih pa tkanje platna, vezanje in pa lončarstvo. Namen letošnjih izobraževalnih tečajev je bil, vključiti in izboljšati domače obrtništvo, kar bi kmetijskim zadrugam nudilo možnost, da ustanove manjša podjetja domače obrti. V ta namen so imeli dobro organizirane plestarske tečaje v Petrovcih, Križevcih in še v poedinah vaseh. Trenutno deluje v zadrugah 12 večjih ali manjših obrtniških delavnic, kot krojači, kovači, čevljarji... Delavnice poslujejo z dobičkom kljub pomanjkljivosti. Največ

inicitive so zadruški pokazali v Gornjih Petrovcih, kjer so si pred dobrim letom postavili večji obrat za predelavo eteričnih olj iz smrekovih storžev in iglic. V tej zadrugi imajo tudi dobro organizirano sušenje sadja, kar je prineslo zadrugi samo letos nad 100 tisoč din. Zal pa so zadnje mesece opustili delo v obratu za predelavo eteričnih olj, kar je močna izguba za gospodarstvo, saj proizvodnja olja je imela zaradi kakovosti smrečja visoko vrednost.

Zadruge v murekosoboškem okraju so na pravilni poti — treba pa jim je nuditi stalne pomoči, kar pa se v zadnjih letih ni zgodilo.

Predvojaška vzgoja mladincev soboškega okraja

Na zborovanju mladincev predvojaške vzgoje so se v murekosoboškem okraju dobro pripravili. OLO je skupno z vojnimi odsekom organiziral tridnevno inštrukcijo, katere so se udeležili vsi komandirji vodov. Predavali so jim aktivni oficirji in podoficirji Armade. Slušatelji so si pridobili osnovno znanje in so z uspehom zaključili svoje delovno posvetovanje. Tov. poročnik Segina Ignac ima mnogo zaslug za dobro organiziranje inštrukcije, priznanje pa so si zaslužili tudi predavatelji. Sočasno se je vršila inštrukcija s političnimi predavatelji, ki pa ni uspela. Vzrok za neudeležbo je iskati pri učiteljskem kadru, ki je imel tega dne pionirsko konferenco. Večina političnih predavateljev je iz vrst učiteljev.

Ze ob priletu zborovanih so naleteli na terenu na nekatere težave, ki so jih povzročili KLO. Tako v Dokležovju niso obvestili mladincev, ki so potem zamudili eno večbo. Omenjeni KLO se slabo zanima za udeležbo svojih mladincev na taborenjih. Dokležovčane naj ne posnemajo drugi KLO!

Povedati je treba, da so KLO dolžni nadzirati udeležbo mladincev na zborovanjih. O neupravičenih izostankarjih naj razpravljajo na sejah KLO, ki naj proti nediscipliniranim mladincem vzgajajo ukrepe, stalne izostankarje pa predlaga v kaznovanje OLO.

Ljudem iz KLO Selo-Fokovci ne uide nobena večba, ki se je ne bi udeležili. Dobro sodelovanje med KLO in vojnimi zborovanji je pripomoglo, da je njihovo zborovanje eno izmed najboljših v okraju.

Gergar Ludvik

Ce prideš na zborna mesto v Fokovce, se moraš nehoti načuditi prizadevanju mladincev. V tebi se rodi občutek, da stoji, na zbornem mestu bataljon najboljših vojakov. Vodi jih tovariš Gergar Ludvik, starejši vodnik Armade. Po demobilizaciji se je sam prijavil na vojnem odseku in izrazil pripravljenost, da pomaga mladini. Svoje znanje, pridobljeno v Armadi — uspešno prenaša na fokovske mladince. Naj služi za zgled vsem oficirjem in pod-

oficirjem, ki so doslej stali nekako ob strani. Ni rečeno, da smo brez poštovnih volivcev, ki se žrtvujejo za mladino. Rez. poročnik Rakovec Mihajlo, komandir soboškega centra — najde vedno dovolj časa za svoje mladince, ki jih vzgaja v bodoče branitelje naše domovine.

Med političnimi predavatelji se odlikuje Kološa Aleksander iz Prosenjakovec, ki vključ v tajniški dolžnosti v KLO ni pozabil na svoje naloge pri predvojaški vzgoji. Pomaga mu Počič Dezider iz Fokovci. Vsak dan prideta med svoje mladince, ki ju cenijo in dobro poznajo.

Tudi med madžarsko mladino v Šalovcih je živo. Komandir zbora ni imel v Armadi nobenega čina. Prinesel pa je znanje, ki ga danes prenaša na svoje mladince. KLO bi mu lahko bolj pomagal. Ali se spodobijo, da se dogajajo napake, ki jih bomo kar podelali. Nekehladnega dneva, ko je padel sneg — je komadir centra zaprosil za prostor, v katerem naj bi se vršilo politično predavanje. Ljudje na KLO so mu odgovorili, da imajo zunaj na prostem dovolj prostora. Komandirju niso hoteli dati papirja, ki ga je potreboval za ureitev evidence. Prav gotovo bi bilo lepo, če bi odborniki KLO pogledali Uredbo o predvojaški vzgoji in se v bodoče tudi po njej ravnali.

Na zborovanju v Beltincih smo naleteli na slabo udeležbo. Skoraj 35 odst. obveznikov je bilo neupravičeno odsotnih. Komandir centra je znal povedati, da se njihov KLO ne zanima za zborovanje in mu je vseeno, kako bo vse skupaj izpadlo. Ali niso takšni KLO graje vredni in zaslužijo, da jih kličemo na odgovornost. Pa tudi staršem se naj odkrito pove o posledicah, ki nastajajo ob nerednem pošiljanju obveznikov na zborovanja. Na njih naj bi vzgajali vplivale predvsem frontne in druge množične organizacije, ki so doslej komandnemu kadru premalo pomagale.

Priznanje so si zaslužile edince KNOJ v Gor. Petrovcih in v Hodošu. Vsak dan pošljejo na center svojega človeka, ki predava obveznikom. Politčna predavanja vršijo samo oficirji predotčenih edinic.

Brez ovinkov lahko trdimo, da imamo letos dober predavateljski kader, ki s prenašanjem svojega vojaškega znanja pripravlja mladince za našo Armado. Vzlic vsem pomanjkljivostim posameznih KLO, kakor tudi drugim organizacijskim težavam — se je v zadnjem času stanje popravilo, tako da že 95 odst. vseh mladincev redno obiskuje zborovanja. -ng.

Iz kronike šolnika Miroslava

(Iz dni okupiranega Prekmurja)

Svoj položaj je obdržal sreziški prosvetni referent Evgen Antauer, dočim je bil od učiteljev-prisilek med prvimi nameščen njegov sorodnik Viktor Stanjov, šol. upravitelj v Gederovcih. Izvedla se je likvidacija okrožnega sodišča, ki poslej več ni obstajalo v Soboti. Zaprli so vse odvetniške in notariske pisarne Slovencev in je njih posle prevzel v glavnem dr. Pinter Miklos, ki je bil kasneje imenovan za okrajnega kraljevega notarja. Vsi prevzemni so se vršili korektno in z vsemi formalnostmi, za kar so bile od vojaške uprave določene posebne komisije.

Madžari so ubrali politiko »rokavice« in so se v odnosu do Slovencev — tudi v odnosu do »Slavov« — vsaj v glavnem držali mednarodnega prava. To pa ni ugajalo raznim šovinistom in izdajalcem. Tako je hotelir Ludvik Bac v deputaciji pri polkovniku J. Radvanyiju zahteval, naj se iz Prekmurja izženejo vsi »Slavi«, dočim je kriminalni tip, šofer Emil Simon zahteval od njega orožje in »proste roke«. J. Radvanyij je to pošteno in energično zavrnil, češ: »Mi smo prišli na zapad in vse kar vidim sedaj v Soboti kaže, da so tu vladali delovni in kulturni ljudje ter da sta mesto in pokrajina v vsakem oziru napredovali...« Mnogi Slovenci-prisileki so v teh dneh zapustili Prekmurje in odšli v rodne kraje. Pred odhodom je moral vsakdo podpisati verz, da odhaja prostovoljno in da do madžarskega erarja nima nikakih zahtev...

Toda pri »politični rokavici« ni ostalo dolgo... Predvsem zato ne, ker je »politično rokavice« nudil okupator. Dobrih 20 let stare — pa če še tako gnile — Jugoslavije je vendarle pustilo globoke sledove. To pa ni bila posledica samo nekega napredka, ki ga je moral priznati celo okupatorski komandant, temveč tudi vzgoje. V teh dvajsetih letih je prekmursko ljudstvo dobilo tudi nekaj nacionalne vzgoje v šoli pa tudi izven

šole. Prekmurski proletarijat, ki v stari Jugoslaviji ni odhajal na sezonsko delo samo v madžarske puste kot nekoč, temveč po vsej zapadni Evropi, je postal tudi bolj razgledan — celo mnogo bolj od madžarskih sopolproletarcev, ki so še vedno vedrili v fevdalnih in v polfevdalnih razmerah še prav pred drugo svetovno vojno, dočim smo v Prekmurju s fevdalnimi odnosi obračunali že davno preje. Tako ni čudno, če je večina Prekmurcev opazila, da je precejšnja razlika med njimi in došlimi okupatorji, stara generacija pa je za čudo ugotovila: »Ti, sedaj došli Madžari še zdaleč niso taki, kot oni, ki smo jih poznali v Ferenc-Joškovih časih!« Postali so jim nesimpatični in ljudje so postali hladni napram njim. Ni mogoče zanikati, da je politična vzgoja, ki so jo prekmurskemu ljudstvu nudili: »Ljudska pravica«, ki je začela izhajati v Lendavi; potujoče knjižnice KPA (Kluba prekmurskih akademikov), ki so romale po vsem Prekmurju; levo prusmerjeni »Novi čas«; številna DKFID (Društva kmečkih fantov in deklet) z okrožjem v Soboti; stavkovno gibanje v prekmurskih tovarnah; gibanje Zveze delovnega ljudstva; glasilo mlade prekmurske inteligence »Mladi Prekmurec«, da je vse to pozitivno — nacionalno, socialno, skratka družbeno napredno vplivalo na prekmurske ljudi...

Ni čudno torej, če so Madžari opazili »hladnost« pri Prekmurcih, predvsem pa pri prekmurski inteligenci. Menili so, da je treba ljudi kakor koli pridobiti zase. Zato so se hoteli poslužiti »politične rokavice«. Kako daleč so mislili, je videti iz tega, da je Hartner celo poslal Partijo predlog, naj izdela protipredlog za sodelovanje. O tem predlogu so na sestanku razpravljali Štefan Kováč, Miško Kranjec in Rudi Čačinovič, ki so vedeli, da gre za provokacijo in zato tudi odgovorili, da zahtevajo predvsem umik okupacijskih čet iz Prekmurja, popolno samostojnost pokrajine seveda, itd... skratka, da je okupator lahko vedel, da je vsako sodelovanje s Partijo izključeno.

Prav v tem času so imeli prekmurski akademiki dva važna sestanka.

Prvi sestanek je sklical profesor in fizik Mikola Šandor — po rodu iz G. Petrovec; madžarski ekspert za Prekmurje v Trianonu, znan po svoji teoriji o poreklu »Vendov«, kakor je imenoval Prekmurce, ki jo je podpiral še s trditvijo, »da so Vendi jezero lejt živeli vkuđer z Vogri«. Mikola je študente nagovarjal, naj gredo študirat v Budimpešto, kjer jim bodo priskrbeli stipendije in vse ugodnosti. Vztrajno je trdil, da so »Vendi« in da naj naposled razumejo, »da je Jugoslavijo vrag vzel«. Njegovi teoriji o »Vendih« je ugovarjal Hartner, češ »da so Prekmurci Madžari«. Obema pa so ugovarjali študentje, ki so pač ostali pri tem, da so Slovenci. Sestanek je bil v aprilu (?) in udeležili so se ga člani obeh akademskih klubov, KPA (Kluba prekmurskih akademikov) in »Zavednost«, kakor tudi akademiki izven klubov. Akademiki so na sestanku odločno nastopili proti teoriji o »Vendih«. V polemiki o »Slovenstvu« so bili z Mikolom posebno ostrimi člani »Zavednost«, s čimer so si nedvomno hoteli priboriti »vodstvo odpora«. Sestanek ni dosegel nobenega uspeha.

Drugi sestanek je bil tudi aprila 1941 v gradu (?). Sklical ga je Hartner-Laval Ferdo. Poleg njega so se sestanka udeležili Rhosóczy Rudolf, prosvetni odposlanec (madžarski »kulturonosce«), Szász Ernő, urednik »Muraszombat és vidéke« ter Evgen Antauer. Ni pa bilo na sestanku prof. Šandorja Mikole; sestanek je bil celo sklican brez njegove vednosti. Namen sestanka z akademiki je bil, da bi se pogovorili o študiju na madžarskih univerzah. Akademski klub »Zavednost« oziroma njegovi člani, ki so preje celo sestavili neko resolucijo, se sedaj sestanka niso udeležili, ker se je večina odločila za študij bodisi v Pešti, bodisi v Ljubljani in je smatrala, da za to ni treba posebnih »pogajanj«. Pač pa so se tega drugega sestanka udeležili člani KPA ter člani izven klubov. Hartner in Rhosóczy sta prisotnim pojasnjevala v madžarščini »novo dobo«, govorila o »Vendih«, dočim je

7 Za take, ki so se posluževali te trditve, je nastal zasmehovalni izraz »jezeroletnik«.

Kogovčani imajo svojo prosvetno dvorano

Pred lesenim prozorjem osnovne šole na Kogu se je oglašil šolski zvonec. Iz razredne sobe so se usuli starejši pionirji, ki so smeje odhite na svoje domove. S pogledom sem jim sledil, ko so se podili po koguških cestah. Niti zapazil nisem, da je stopil predme šolski upravitelj tov. Stanjko...

Segla sva si v roke in odšla v tesno šolsko pisarno. Še pred ustopen me je tov. Stanjko opozoril, da se naj ne ustrašim. Česa le? V sobi sem šele spoznal, da je imel prav. Pisarniški prostorček je bil prenatrpan z raznimi šolskimi potrebščinami in pripomočki. Pourhu vsega tega pa še strop propušta vodo.

»Zdi se mi, da so Vam šolski prostori pretesni,« sem segel v besedo, ko sem na prvi pogled spoznal težavnost učiteljevanja na tej šoli.

»Res je težko poučevati v tesnih šolskih prostorih, ki bi lahko normalno sprejeli le 64 učencev. Sedaj se jih stiska v učilnicah 184, še pred meseci pa je v njih sedelo preko 200 učencev. Vsa leta po osvoboditvi smo pričakovali, da bomo zidali novo šolsko poslopje. Na žalost ni bilo investicijskih kreditov, ki so nam bili za gradnjo potrebni. Letos smo se odločili za drugo pot. S KLO smo uredili, da bo sedel še enočasno učilnico. Potem bomo lažje dočkali čas, ki ga vsi Kogovčani željno pričakujejo... Za novo šolsko poslopje s. že dolgo ogrevamo. Zaskrat si bomo pač sami pomagali. Mislim, da se volivci ne bodo odrekli krajevemu samoprispevku za gradnjo časne učilnice. Domačini naše težave dobro poznajo. Prvo leto po osvoboditvi so jih sami okusili, ko so morali znova graditi, kar jim je bilo v času fronte porušeno. Takšnih primerov pa je bilo na stotine, saj še danes nismo izbrisali sledov preteklih vojn.«

»Poznam preteklost Kogovčanov. Kako gledajo ti ljudje v današnji čas na vzgojo svojih otrok?«

»Na vse načine poskušamo, da bi dosegli čimboljše učne uspehe. Ne gre pa seveda brez težav. Naš šolski okoliš je precej razsežen, zato morajo nekateri otroci napraviti dolgo pot, preden dospojo v šolo. Številni otroci niso doma dobro preskrbljeni. Na vse to smo mislili, ko je šlo za ustanovitve šolske kuhinje. Danes hranimo v kuhinji 150 otrok, ki so najbolj potrebni naše pomoči. Starši so zelo hvaležni svojih oblasti, ki jim pomagajo pri preskrbi otrok. Nismo pa še popolnoma zadovoljni z domačo vzgojo otrok, ki je pri nekaterih starših zelo pomanjkljiva. Na šoli imamo pionirski odred s štirimi interesnimi krogi, ki so ostali pri začetnem delu. Zakaj? Starši ne pustijo otrok, da bi se v izvenšolskem času pomudili pri pionirskem delu. Posamezniki vse preveč gledajo na otroka kot nov vir delovne sile. Razumljivo je, da prerano obteževanje z delom slabi fizično in umsko sposobnost otroka. So pa tudi slučaj, da starši vzgojo zanemarijo. Zanašajo se na učiteljsvo, ki naj gled v bodočnost. Prvi prosvetarji so se zbrali na Kerenčičevem škedenju, kjer so vadili lažje igrice. Doma niso mogli nastopiti, pač pa so odšli na gostovanje k Miklavžu v Središče in na Staničince. Z ustanovitvijo KUD smo pričeli misliti na lastne prostore. Zbrali smo se na ruševinah neke kmečke stavbe in si bi bilo po »njihovemu« edini uspešni otrok. Vse te vzgojne probleme bomo morali reševati skupaj s starši. Poskusili bomo z obiski na domovih, ker se nam zdi, da bomo le tako uspeli...«

»Ali bi mi lahko povedali o kulturno-prosvetnem delu med kmečkimi prebivalci Koga? Slišal sem, da ste ozorno uredili prosvetno dvorano.«

»Skromen je bil naš začetek. Ljudski oder ima pri nas staro tradicijo. Po osvoboditvi so Kogovčani ostali praznih rok. Same ruševine so jim zastirale postavitvi lastno dvorano, ki je sedaj že dokaj mikava. Veselje je opazovati vaščane, ko prihajajo v dvorano in si osledujejo ozorno zgrajen oder in nove kulise. Tudi takšni so med njimi, ki se poprej niso zanimali za naše delo. Z dvorano smo dobili v roke trdno osnovo, na kateri bomo gradili svoje bodoče kul-

turno poslanstvo. Vidite! Smo šele v začetku, pa vendar imamo za seboj sedem samostojnih nastopov. Sedaj se pripravljamo na aprizoritev »Desetega brata«, ki ga bomo prihodnji teden postavili na oder.«

Mnogo vrstic bi lahko nastalo pod peresom, če bi napisal vse tisto, kar sem zvedel od tov. Stanjka in njegovih stanovalskih tovarišev. Naj mi ne zamerejo, če sem marsikaj opustil. Stori bi krivico, če bi pozabil na Plohlavega Franca, Kuhariča Milka in ostale koguške prosvetarje. Tudi njim sem segel v roko in jim zaželel, da se drugi srečamo še z večjimi uspehi na področju prosvetljanja kmečkih ljudi.

Predsedniki nadzornih odborov na tečaju

Z ukinitvijo državne kontrole prehajajo naloge splošne ljudske kontrole na prebivalstvo, odnosno na voljene organe. V naših kmetijsko obdelovalnih združenjih imamo nadzorne odbore, ki so jih združili na zadnjih zborih demokratično izvolili. Ti odbori naj postanejo resnični zastopniki združnikov, ki se bodo nanje radi obračali s prošnjami in pritožbami. Izkušnje prejšnjih let kažejo, da so v marsikateri drugi »zavozili«, ker ni bilo budnosti in vrstah samih združnikov, še prav posebno pa pri nadzornih odborih. Nekateri združniki so si iskali pravice na okraju, ker jih v sami zdruzi niso našli. To se je pokazalo na letošnjih občnih zbiorih, kjer so se posamezni združniki pritožili zaradi nepravilne delitve bonov, živil, nepravilnega priznanja delovnih dni in o podobnih napakah. Vse takšne napake bi lahko nadzorni odbori med letom odpravljali, če bi spremljali delo vseh vodilnih ljudi v zdruzi in poskrbeli za izvedbo sprejetih sklepov.

Pred dobrim tednom je prišel v Ljutomer tečaj za predsednike združničnih nadzornih odborov. Dvorano v dijaškem domu je napolnilo 34 zastopnikov zdruzi, ki so z zanimanjem spremljali predavanja. Le predsedniki nadzornih odborov iz KDZ Ključarcevi, Logarcevi, Miklavž in Bučočevi niso prišli, ker pač ne čutijo potrebe za strokovno usposabljanje. Združniki jih sigurno niso izvolili zato, da ostanejo papirnati, temveč zaradi tega, da jim pomagajo odpravljati napake, ki jih je prav v teh združenjih na pretek.

V kratkem času so se tečajniki dobro poučili o kontroli nad knjigovodstvom, nad poslovanjem skladiščne službe in o drugih vajah združne dejavnosti. Dali so tudi predloge za izboljšanje kontrolnega poslovanja. Tako bodo odslej brigadirji evenditirali delo vprežne živine, vožnje in druga opravila, ki doslej niso prišla na papir. Prav pri teh opravilih so se zaradi nezadostne evidence okoriščali posamezniki, ki so si pisali mnogo več trudovnevo, kakor pa so jih dejansko opravili. —ič.

O rezultatih okrajnega tekmovanja pevskih zborov

Tekmovalna komisija pri okrajnem odboru Ljudske prosvete v Ljutomeru je objavila rezultate tekmovanja pevskih zborov v počastitev 10. obletnice Osvobodilne fronte. V celotnem ljutomerskem okraju je tekmovalo devet pevskih skupin, od tega šest vaških pevskih zborov.

V B-kategoriji so tekmovali: ženski in mešani zbor SKUD »Janeza Kavčiča« v Ljutomeru in znani kvintet KUD iz Razkrižja.

V tej kategoriji so se posebno obnesli razkrižski »Prleški fantje na vasi«, ki so zapeli štiri narodne pesmi, med njimi »Pjesmo o petgodinjem planu« in »Zabjo svatov«. Pod vodstvom tov. Zunece so zapeli ubrano in so jih prisotni poslušalci navdušeno pozdravili s ploskanjem. Ocenjevalna komisija jim je prisodila 36 točk, ali 72% od možno dosegljivih točk.

Zenski zbor SKUD »Janeza Kavčiča« iz Ljutomeru je zapel štiri zahtevnejše pesmi, med njimi tudi »Vesele kolednice«. Zbor je pokazal precejšen napredek in mu je komisija prisodila 34 točk.

V mešanem zboru ljutomerskega SKUD še vedno manjka moških glasov, kar je tudi tokrat vplivalo na kvaliteto izvedbe pevskega programa, s katerim se je zbor postavil pred občinstvo. Zbor je izvedel par težjih skladb, ki prisotni publiki niso bile docela doumljive. Prisotni poslušalci so se navduševali za poznane narodne pesmi, ki so jih že večkrat slišali. S tem ni rečeno, da pevski ansambel ni izvršil svoje naloge. Po objektivni oceni komisije mu je pripadlo 32 tekmovalnih točk. V zboru je več dobrih talentov, ki imajo pogoje za nadaljnji razvoj. Kolektiv bo treba razširiti s pritegnitvijo novih moških pevcev.

V C-kategoriji je zavzel prvo mesto mešani pevski zbor IZUD »Franc Prešeren« iz Stare ceste. Pod taktirko Marje Sonenvaldove je zbor zapel štiri narodne pesmi. Publika je s ploskanjem nagradila izvedbo Simonitjeve »Prav lepa je selska dolina« in Ocirkove »Tam na vrtni gredi«. Komisija je zboru prisodila največ točk za ritmično podajanje in interpretacijo. Končna ocena se je združila v 35 tek-

movalnih točkah, ki jih je zbor v resnici zaslužil.

Mešani zbor IZUD iz Veržaja je zapel par udomačenih pesmi, med njimi tudi Adamičovo »Vipavsko«. Ocenjevalna komisija je zbor dobro ocenila in mu zapisala 34 tekmovalnih točk. Veržejčani se bodo drugo leto prav sigurno povzpeli med vodilne pevске skupine v okraju, kar so že na letošnjem nastopu manifestirali.

Letos sta nastopila tudi mlada zbora KUD iz Razkrižja, ki smo ju prvič videli na odru. Moški zbor, kot edini na letošnjem tekmovanju, nas je kar zadovoljil, če pomislimo, da so nastopajoči pevci šele začetniki. Komisija je to upoštevala in mu prisodila 30 točk. Tudi mešani pevski zbor imenovanega društva si je priboril 29 točk.

Železnodverčani so s 26 točkami na zadnjem mestu med pevskimi zbiori, ki so tekmovali v C-kategoriji. Vendar pa so priznane točke častne za mladi pevski kolektiv, ki so ga ustanovili pred dobrim mesecem. Z rednim vežbanjem se bo zbor utrdil in nas verjetno prihodnje leto presenetil.

Nastopil je tudi mladinski pevski zbor ljutomerskega SKUD, ki je zapel par priljubljenih pesmi. Poslušalce je posebno ogrela narodna pesem »Po vodi plava«. Pod taktirko tov. Zacherlove je zapel ubrano in ritmično zelo dobro. Zaslužen si je pridobil 36 tekmovalnih točk, ki mu jih je priznala tekmovalna komisija. Pohvaliti je zlasti tov. Zacherlovo, ki se je v času tekmovanja iskreno trudila, da bi ljutomerski pevski ansambel na tekmovanju kar najbolje uspeli. Njeni mlajši in starejši pevci so izpolnili pričakovanja, kar se odraža iz tekmovalnih rezultatov. Tudi vodje vaških pevskih skupin so se zelo potrudili, da bi tekmovanje poteklo v najboljšem razpoloženju.

Večina zborov ni pela predpisanih skladb, toda ne po lastni krivdi. Zbiori so prepozno prejeli notni material od GO LPS, kar jih je oviralo pri izpolnjevanju predpisanih programov.

Na pokrajinskem tekmovanju v Mariboru bodo zastopali našo Prekijo pevci iz Stare ceste, mladinski pevski zbor ljutomerskega SKUD in naši »Prleški fantje na vasi« iz Razkrižja.

Mala skupnost — veliki uspehi

Nastopili so v »Hasanaginici«

Dramska skupina SKUD »Štefan Kovčič« je v prejšnjem tednu predstavila Sobotancem dramo Milana Ogrizoviča »Hasanaginica«. Kljub težavam, s katerimi se še vedno bori dramska skupina, je igra doživela uspeh. Vse tri predstave so bile odigrane v polno zasedeni dvorani.

Igro je režiral Zrim Jože. Poleg tega je še sam nastopil v eni glavnih vlog. Razumljivo je, da je bil preobremenjen, vendar je svojo nalogo uspešno rešil.

Sam nastop igralcev pa je pokazal viden napredek od zadnje odrske prireditve »Pri belem konjčku«. Izgovorjava je bila od zadnjic boljša in pravielnejša. Vloga Age Hasanage je Zrim Jože podajal s prepričljivimi doživljenjskimi rutinirane igralca. Sultanija (tov. Čenar Matilda) je tudi to pot dokazala svoje igralske sposobnosti, ki jih je treba delno pripisati njenemu vztrajnemu in požrtvovalnemu sodelovanju v dramski skupini. Hasanaginica (Nada Met) je vložila mnogo truda, da bi svojo težko in odgovorno vlogo čim boljše odigrala. To se ji je v glavnem tudi posrečilo. Dobro sta podala svoje vloge: Perhavec Edl kot Beg Pintorovič in Gredorič Edl v vlogi Imotskega kadija. Posebno Imotski je dobrs rešil svojo nalogo, lahko bi pa opustil nekaj nenaravnih kretanj, ki so bile odveč. Uspešen je bil nastop sluga Husejina (Klemen), dočim je pa bil nastop Jmihanane (Razdevšek Dragica) kot mati Hasanage le nekoliko premladen. Od ostalih vlog bi še omenili po-

srešen nastop otrok: Fate (Barbarič Cvoeka), Meho (Nemec Štefan) in Ahmeda (Barbarič Milan), ki so poživeli marsikateri prizor. Tudi ostali igralci so s svojim nastopom več ali manj dosegli uspeh.

Sceno je po svoji zamisli izdelal Zrim Jože, mlajši. Zavedal se je, da se z lepim in pravilno opremljenim odrom goji okus igralca in gledalca. Vsekakor je v tem — kljub precejšnjim težavam — uspel in s pomočjo Červeka uspešno rešil svojo nalogo. Kostumi so bili v glavnem primeru — le v 1. dejanju so motili vojak (škornji) in sužnje z neprimernimi frizurami.

Maskam ni kaj očitati in so bile posrečeno zade, za kar gre zahvala tov. Nadaj Jožetu in Zrim Mariji, ki sta dokazala, da sta spretna maskerja.

Da je imela igra uspeh, se je zahvaliti celotnemu dramskemu kolektivu, ki je dokazal, kaj se da s skupnimi napori doseči. Poleg režiserja je potrebno omeniti še neumornega predsednika SKUD, tov. Perhavec Edija, ki je bil povsod, kjer je bilo potrebno priti za delo.

Z nastopom drame »Hasanaginica« — ki spada med odrske prireditve za večje odre in rutinirane igralce — je dramski kolektiv naredil velik korak naprej in dokazal, da razpolaga kolektiv z dobrimi igralci in kar je še važnejše — z ljudmi, ki so pripravljeni delati in ki bodo pod spretnim vodstvom pokazali še marsikaj lepega. —pero.

Po domovini

Prvo brzostružno jeklo brez volframa so te dni začeli izdelovati v Guštanju. Iz slujejo ga na podlagi molibdena, ki ga pridelujejo doma, medtem ko smo morali za enkrat volfram se uvažati. Guštanjski jeklarji se iz dneva v dan bolj uveljavljajo kot pravi strokovnjaki pri pridelovanju raznih specialitet v jeklu.

Angelski javni delavci in poslanec v angleškem parlamentu Conny Zilliacus se je tri tedne mudil v Jugoslaviji. Pred odhodom je imel z novinarji konferenco, kjer je med drugim dejal, da najde vsakokrat, kadar pride v Jugoslavijo, veliko novega, kar je po njegovem mnenju naravna posledica nove oblike socialistične družbe, ki nastaja v naši državi. Borba Jugoslavije, je dejal, za enakopravnost vseh narodov predstavlja važen činitelj za ohranitev miru na svetu.

Trgovinska poganja med Jugoslavijo in Grčijo so se te dni pričela v Beogradu. Grško delegacijo vodi g. Papadakis, našo pa Nikola Agić.

Tovarna cementa v Anahovem ob Soči je začela izdelovati saloni. Pri izdelavi salona je najvažnejša surovina azbest. Prvotno smo azbest dobivali iz Rusije, po blokadi pa iz Kanade. Izdati pa smo morali mnogo dragocenih deviz. Po dolgotrajnem iskanju se je našim geologom posrečilo v Bosni najti ležišča azbesta. Po enoletnem odmoru so sedaj zabrneli zopet stroji v Anahovem neutrudljivim delavcem v ponos in zadoščenju.

Umetno usnje, material za dežne plašče, izolacijsko maso za kable, razna lepila in nepremokljive namizne prte bo v najkrajšem času začela izdelovati znana tovarna Jugovinil v Splitu.

Železnico Raduša—Gostivar so te dni začeli graditi. V Raduši je rudnik kroma. Do sedaj je bila železnica Gostivar—Tetovo ozkotirna, nova pa bo normalnotirna. Progo gradijo brigade iz Makedonije.

Zadar, naše dalmatinsko pristanišče, še nima železniške zveze z zaledjem. Pred kratkim pa so že začeli s pripravi za gradnjo železnice iz Zadra preko Benkovca do Knina, kjer se stekata liška in unska železnica. Od tu sta že speljani železnici proti Splitu in Si-beniku. Proga Zadar—Knin bo dograjena v prihodnjem letu.

Tri Makedonci, ki živijo sedaj v Chicagu v Severni Ameriki, so kupili za 3000 dolarjev 6 pnevmatičnih vrtilnih naprav. Stroje bo pripeljala v Jugoslavijo ladja »Srbija«. Darovalci želijo, da bi uporabili stroje pri gradnji hidrocentrale v Mavrovem v Makedoniji.

Slovenske slikarje so povabili avstrijski slikarji, da naj razstavijo svoja dela v novem paviljonu v Grazu. Naši slikarji so se vabilu odzvali in bodo tako prvi razstavljalci v novem umetniškem paviljonu. Pozneje bodo pa avstrijski likovni umetniki razstavili svoja dela v Ljubljani.

BRALCEM NAŠEGA TEDNIKA!

Z današnjo številko »Ljudskega glasu« smo zaključili prvi letnik književne priloge »Odmene«. Priloga smo dodali tudi kazalo, da bodo naročniki, ki so prilogo hranili, lahko dali »Odmene« takoj v vezavo. Obenem sporočamo vsem naročnikom, da zaradi pomanjkanja časopisnega papirja priloge začasno ne bomo izdajali. Brž ko nam bo pa mogoče, bomo začeli izdajati drugi letnik.

Na tem mestu se najlepše zahvaljujemo požrtvovalnemu uredniku »Odmenev« tovarišu Palku Galu-Dolincu, nadalje tov. Antonu Ingoliču, Dušanu Mevlji, Ferdu Žagarju, Kajetanu Koviču in tudi ostalim književnikom, ki so bili vedno pripravljeni sodelovati pri naši književni prilogi.

Uredništvo

Antauer tolmачil govore in debato v »vendsčini«. Ker niso mogli priti do nekkih zaključkov v pogledu narodnosti, je nalašč vstal ing. Franc Mikola iz G. Petrovec, nekak profesorja Mikola Šandorja ter pozval vse one, ki se smatrajo za Madžare, naj se dvignejo. Nihče ni vstal! Hartner je poparjen s povešeno glavo obmolnil — mladina je odklonila »rokavico! Zaradi neenotnosti v vrstah »Zavednost« ni bilo tudi enotnega nastopa vse akademske mladine na tem sestanku. Vendar pa je jasno prišlo do izraza stališče partijskega vodstva v že omenjenih »pogojih za sodelovanje«, še posebej pa v »Resoluciji KPA«, ki so jo nekateri člani, med drugimi tajnica Sida Perš, stud. iur. Štefan Kuhar in drugi sestavili v posebni sobi hotela »Slona«. Na tem stališču so stali tudi napredni slovenski elementi izven klubov v nasprotju s pečico takih, ki so privolili v alternativo, da so »madžarski Vendi«. Tudi ta sestanek se je končal brez uspeha. Udeležencem so samo namignili, »naj se vsak odloči po svoje«.

Ker so pri mladih naleteli na slabe skušnje, je Hartner poskušal pri stari gardi. To se mu je obneslo in 19. maja 1941 je vodil delegacijo okraja na zasedanje županijske skupščine v Szombathely. Razen Hartnerja so med drugimi delegati bili še Jože Benko st. ter predstavnik obeh cerkvenih organizacij, dekan Jožef Krantz in senior Kováts Števan. Zbranim Madžarom je med ostalim — kot poročila »Muraszombat és vidéke« — govoril Hartner (citirano točno po »vendskem« natisu): »Právo občutylene vendszko ga naroda tolmacsivsi je vjavo vó, ka te narod nesce niti narodnoszt, niti mensina biti, nego vogrin v molitvi i deli...«

Tako so tujerodni in izdajalci hoteli prodajati slovensko kri madžarskim okupatorjem. Toda še pred tem zasedanjem, to je kmalu po drugem sestanku akademske mladine, v začetku maja, je prinesel Štefan Kováč geslo »Pustite študiranje, treba se je boriti!« Prekmurski akademiki so zvedeli

za OF slovenskega naroda, ki so se je napredni elementi takoj oklenili. Zvedeli so, da bodo kmalu dobili literaturo, ki jo bo treba razpečati, vedeli pa so tudi, da bo treba organizirati ljudstvo itd.

Štefan Kováč je povezal Kardoša Evgena s Kolomanom Cigitom, ki je imel šapirograf KPA, in v maju 1941 so razmnožili razglas KPJ »Narodom Jugoslavije«. Okrog 10. maja je sledila prva akcija, ko so razširili razglas po vsem Prekmurju. Za posebno zvezo z lendavskim okrajem je skrbel kmečki fant Štefan Horvat, po domače Glavačev Štef. Sluša-telj prava, Štefan Kuhar, ki je bil s Štefanom Kováčem in Miškom Kranjcem med prvimi ilegalci, pa je prinesel čez Muro prve številke »Slovenskega poročevalca«. Ze maja je bila ustanovljena prva skupina OF v soboškem okraju. V njej sta bila dva člana iz Petanjec (Könye in Siftar Jože), dva iz Sodišince (brata Polaka) in dva iz Rankovec (Flisar Koloman in organizator skupine Koloman Cigit).

Tej skupini so sledile številne druge tako v soboškem (v Gor. Petrovcih, Krizčevcih, Puconcih) kakor tudi v lendavskem okraju (Bistrica, Trnje) in Medmurju (Strigova). Organizacija je zajela vse Prekmurje, zlasti vse akademike, člane KPA, medtem ko člani »Zavednost«, razen tistih, ki so se ločili od njih, kakor n. pr. kaplan Camplin in Jerič, niso sodelovali. Razen teh je aktivno posegel v delo tudi mlajši rod luteranskih duhovnikov, n. pr. Curman in Lepoš. Pridno so sodelovali tudi kmečki sloji, zlasti tam, kjer so preje delovala Društva kmečkih fantov in deklet. Delavci pa so se vključili v gibanje najprej v soboški Benkovi tovarni, kjer jih je organiziral Kulojčev, v tovarnah perila pa Rudi Zrinski.

V Murski Soboti je Hartner ukazal odstraniti slovenske napise, a na občini je prepovedal uporabo slovenskih žigov. Medtem je vojašvo pobralo po šolah in društvi vse slovenske knjige in zemljevide, dočim so privatne knjižnice pustili nedotaknjene. Dne 29. maja je bil zaprežen nov občinski odbor, v katerem je bil tudi odvetnik Bajlec Franc. Sklenili so preimenovanje soboških ulic z imeni madžarskih politikov in

kulturnih delavcev. Ob tej prvi slavnostni seji »mestnih očetov« je Jože Benko st. izročil Hartneru Ferdu umetniško izdelan album v znak priznanja za dosedanje delo. Moč slovenske besede je bila velika, zato so odstranili v Trubarjevi aleji spomenik, simbol slovenske knjige. Sokolski dom so preimenovali v »Levante otthon« (Dom leventov). Tu je triumfal SK Mura, katerega mnogi člani so skrbeli, da je v mestu izginil sleherni slovenski napis, celo markacija poplave iz leta 1925. Ta športna družina je dne 9. maja 1941 dobila priznanje in tradicionalno državno zastavo za svoje delovanje od same Revizionistične lige v Pešti. Slične zastave so darovali tudi ostalim društvom, ki so se priključila »sestiskim« centrom v kraljevini. Glavno politično delo je Hartner poveril 21. maja 1941 obnovljenemu društvu VMKE (Vendvidéki Magyar Közművelődési Egyesület). Predsednik društva je bil sam Hartner, glavni tajnik Evgen Antauer in poslevo-vodeči tajnik Szász Ernő. Ta je bil glavni urednik društvene glasila »Muraszombat és vidéke«. Prva številka je izšla, kot 35. letnik, dne 24. maja 1941 z uvodnim člankom velikega župana, viteza dr. Szűcs Istvána »A muraszombati járás közönségéhez« in člankom prof. Šandorja Mikole »Fundamenti nasega naprejdjenja«, v 4000 izvodih! Oba ta pisca sta bila častna člana VMKE, toda njuni argumenti niso bili prepričljivi. Pametni ljudje so »jezeroletnike« odklanjali, mnogi pa so obsojali Fliszar Jánosa, priložnostnega verifikatorja, zaradi pesmi »Odhájajo Kranjci od nasz«. Tudi Hartnerjev članek »Na vogrszkoj zemli vasz pozdrávlamo, dragi prijatelje!« je bil seme v pesek. S stalnimi pozivi za vpis v društvo so zbrali vrhove malomeščanov, starejše učiteljstvo in nekatere kruho-borce. (Nadaljevanje sledi)

¹⁰ Leventi — obvezna predvojaška vzgoja, po pravilih nepolitična organizacija.

¹¹ Društvo za madžarsko prosveto v vendski pokrajini.

¹² Prebivalstvo murskosoboškega okraja.

¹³ Osnove našega napredka.

¹⁴ Pozdravljamo vas na madžarski zemlji, dragi prijatelji!

⁵ Nekdanja politična nasprotnika — tu na enakih pozicijah.

⁶ Delegati so bili kooptirani.

Ljutomerska mladina je zborovala

Pred dobrim tednom so v Ljutomeru tretjič sklicali okrajno mladinsko skupščino. Dvakrat so pogoreli, ker ni bilo zadostne udeležbe. Zato pa je bilo tokrat boljše, saj se je konference udeležilo preko 130 delegatov iz osnovnih organizacij. Zastopniki mladine je pozdravil v imenu Partije tov. Verdev, sekretar OK, o delu mladinske organizacije pa je poročal tov. sekretar mladinskega komiteja.

V preteklem letu se je v Ljutomerskem okraju organizacija znatno razširila. Število članstva je naraslo zlasti v predvolumnem času, ko so ustanovili 7 novih aktivov. Zda deluje v okraju 75 osnovnih organizacij z 2115 člani. Imajo pa še vedno 11 vasi, kjer mladina ni organizirana v aktivu. Na podeželju je več mladinskih aktivov, ki so zanjeli v organizacijo le 50 odst. vasko mladine. Ta pregled narekuje nujnost, da se letos še odločneje zavzamejo za množičnost v mladinskih vrstah. Marsikje bodo morali stopiti po stopinjah preko vasko gasilske organizacije. Mladina tvori v gasilskih društvih večino članstva, kar je razveseljeval pojav. Lani so imeli v okraju 60 mladinskih kulturnih prireditev in 10 sektorskih festivalov. Mladina se živo zanima za kulturno-prosvetno delo in se vključuje v vasko izobraževalna društva. Ne ljubi s hoparnih sestankov in togih oblik dela, temveč seogreva za lastno vzgojo, kar je vsekakor zdravo hotenje. Na Stari cesti je zbranih v vaskem IZUD nad tretjino članov LMS, ki se v njem resnično vzgajajo. Po njenem zgledu naj bi šli tudi drugod, posebno se tam, kjer je mladina izpostavljena škodljivim vplivom pijačevanja in drugih ljudskemu mladincu tuji lastnosti. Iskanje novega načina dela z mladino in uveljavljanje dosežanih dobrih izkušenj — bo važna naloga novolizvo-

ljenega mladinskega vodstva, ki je v tem duhu sprejelo tekmovalne obveznosti. Tudi odnos med posameznimi mladinskimi aktivni in ljudsko prosvetnimi društvi ni povsod zadovoljiv. Potrebna je večja enotnost in akcijska doslednost proti vplivu sovražno nastrojene duhovščine. S poživljenim ljudsko-izobraževalnim delom je moči izžgati mladino sovražnim vplivom, ki jo ponekod oddaljujejo od smotrov mladinske organizacije.

V času, ko so po aktivih sklicevali predvolumne sestanke — ponekod niso povsem uspeli, n. pr. na Cvenu, Pršetincih, v Mali vasi in drugod. Tod ni pravega mladinskega življenja, ki bi vzpodbujalo mladino. Izvoljeno vodstvo naj bi pomislilo na pomoč, ki jo je treba nenehno nuditi zaostalim vaskem. S takšno pomočjo so stopili na nogo aktivni Globoka, Podgradje, Cerovec, Jeruzalem in še nekaj drugih. V teh krajih mladina samostojno dela in ustvarja. Zaostriti je treba borbo proti samovolji posameznih mladincev. V Iljaševcih so tri mladinke odšle na ples in se vrnile drugo jutro ob peti uri. Svojim staršem so se opravičile z izgovorom, da gredo na mladinski sestanek. Takšni pojavi maličko ugled mladinske organizacije in so nevarni za njen razvoj na podeželju.

Tekmovanje v počastitev OF še vedno i zajelo vseh organizacij. V 35 aktivih ne vedo za tekmovalje, ki je že močno razgibalo del kmetke mladine. Volitve v Ljudsko skupščino je mladina pričakala z delovnimi uspehi. Globoka, razkriša in cerovska mladina je pridno čistila in škropila sadno drevje, pomagala pri popravilu cest in pri drugih krajevnih akcijah. Birnenova Marija, z njo pa še Horvat Vlado, Copotov Karlek in Bršarjev Melko — vsi so se prvi prijavili za odhod na mladins-

sko progo Dobjo-Banjaluca. Zadržni aktivni pomagajo pri širjenju in utrjevanju zadržništva. Mladina stopa v zadržne in zavestno razpravlja na svojih sestankih o notranjem stanju v zadržnih kolektivih. Tekmovanje je pripomoglo, da je mladina prispevala 25 tisoč 660 delovnih ur. Lani je odšlo na akcije 94 mladincev.

Zadržna mladina iz Cerovca je sprejela tekmovalje, ki ga je napovedal zadržni aktiv LMS Osojnik pri Ptuj. Uspešno tekmujejo med seboj tudi aktivni iz vinogradiških predelov.

Na konferenci je bila podeljena prehodna zastavica mladini iz Globoke in Cerovca, ki je v tekmovalstvu na prvem mestu. Pohvalna diploma je bila izročena 21 aktivom in 19 najzaslužnejšim mladincem.

-r.

PREDPISI O OBMEJNEM PASU

Konec junija 1950 je izšel v zveznem uradnem listu (št. 43/50) Pravilnik o obmejnem pasu, ki se zaradi raznih tehničnih težkoč še ni pričel izvajati, čeravno je v veljavi že od 5. 7. 1950. Izvajati pa se bo pričel na območju LR Slovenije 15. aprila t. l. Zaradi tega je nujno potrebno, da se seznanimo z nekaterimi bistvenimi določbami tega pravilnika in navodil, ki so bila izdana za izvajanje pravilnika, zlasti s tistimi določbami, ki se nanašajo na vstop in časno prebivanje v obmejnem pasu.

Obmejni pas in državni mejni pas

Razločevati moramo med obmejnimi in državnimi mejnimi pasom. Državni mejni pas je zemljiški mejni pas vzdolž državne meje širok 100 m v globino državnega ozemlja. Ta pas bo na terenu vidno zaznamovan. V ta pas ne sme nihče prihajati, razen če ima posebno dovoljenje pooblaščenca KNOJ-a.

Obmejni pas je zemljiški pas ob državni meji 15 km v globino državnega ozemlja. Omenjamo le, da spadajo v ta pas vsi kraji okrajev Lendava, Murska Sobota, Radgona in Sežana.

Stalno prebivanje v obmejnem pasu

Državljeni FLRJ, ki stalno prebivajo v obmejnem pasu, imajo posebne osebne izkaznice za obmejni pas (zeleno barve). Take izkaznice so dobili tudi prebivalci nekaterih krajev, ki ne spadajo v obmejni pas, toda so z obmejnimi pasom obkroženi v celoti ali deloma (na primer stalni prebivalci goristiškega, tolimskega in slovenjgraškega okraja, mest Maribor in Jesenice ter nekaterih krajev okrajev Radovljica in Maribor-okolica).

Državljeni, ki imajo zelene osebne izkaznice, se lahko s tako izkaznico prosto gibljejo povsod v notranjosti države izven obmejnega pasu, kakor državljani, ki imajo modre osebne izkaznice. Poleg tega se lahko prosto gibljejo tudi v obmejnem pasu okraja, v katerem prebivajo, in sosednega okraja, ki neposredno meji na kraj v katerem prebivajo. Slednje velja le za državljane, ki imajo svoje stalno prebivališče v obmejnem pasu. Državljeni, ki imajo svoje stalno prebivališče izven obmejnega pasu, vendar imajo zelene osebne izkaznice, se smejo praviloma prosto gibati v obmejnem pasu samo v območju okraja, v katerem je kraj njihovega prebivališča. Izjema velja le za prebivalce mesta Maribor, ki se lahko prosto gibljejo v vseh obmejnih krajih okraja Maribor-okolica, in za prebivalce mesta Jesenice, ki se prosto gibljejo v vseh obmejnih krajih radovljiskega okraja. aZ vstop v ostale kraje obmejnega pasu pa morajo vsi ti dobiti posebno dovoljenje, kakor ostali prebivalci iz notranjosti države.

Če se kdo, ki ima zeleno osebno izkaznico, stalno preseli v kraj, v katerem ima prebivalstvo modre osebne izkaznice, se mu zamenja zelena za modro izkaznico, in narobe modra za zeleno, če se stalno preseli iz notranjosti države v obmejni pas.

Osebne izkaznice za obmejni pas izdajajo poverjenstva za notranje zadeve

Ali so ljutomerčani zadovoljni z igro svojih nogometnikov?

Prvo letošnje nogometno tekmo domačega moštva so Ljutomerčani težko pričakovali. V nedeljo se je zbralo na domaem igrišču lepo število ljubiteljev nogometa, ki so bili prepričani v zmago domačega moštva.

Tokrat so se domačini pomerili z enajstoročnim nogometnega kluba iz Ledave (mur. soboški okraj). Z boljso igro so zmagali gostje, ki so v drugem polčasu izsilili zmago. Rezultat igre je 2:1 (0:1).

V prvem polčasu so igrali večinoma izenačeno. Potek igre jim je motil mo-

čan veter, ki je vplival na daljino strelav in podajanje žoge. V zadnjih minutah so Ljutomerčani zabili časten gol. Rezultat prvega polčasa je 0:1 za Ljutomer.

V drugem polčasu so gostje pričeli z ostrimi napadi. Večkrat so se znašli pred mrežo domačinov. V prvih minutah drugega polčasa so iz enajstmetrovke izenačili rezultat. Drugi gol so gostje dosegli v sredini drugega polčasa. Igrali so povezano igro s hitrim kombiniranjem. Domačini so bili največ v obrambi in so le redkokdaj prodrli do nasprotnikovih vrat.

Rezultat nedeljskega srečanja ni zadovoljil ljutomerske publike, ki pričakuje od svojega moštva boljše in dovršene igre. Z več sistematskega treninga bodo prav sigurno drugič bolj uspeli. Razumljivo je, da so nemogoča vsa prerokovanja o bodočih zmagah in neuspehih moštva. Vse to zavisi od samega nogometnega kluba, ki naj zaostri vprašanje rednega treninga. Ljubitelji nogometa jih bodo pri tem podprli in pričakujejo, da bodo predstojace splošne tekme uspešne za ljutomerske nogometce.

-r.

Po svetu

Vojna v Koreji. Večjih, ofenzivnih borb v prejšnjem tednu ni bilo. Ameriške čete polagoma prodirajo proti 38. vzporednici, meji med obema Korejami. Severno od Čunčona so ameriške tankovske enice predrele fronto in se na sedem kilometrov približale 38. vzporednici, a so se morale zopet umakniti, ker se niso mogli zoperstaviti silnemu kitajskemu protinapadu. Jako živahno pa je delovanje močnih izvidnic z obeh strani, ki se večkrat razvije v ogrožene borbe. V nekaterih predelih se Severnokorejci dobesedno do zadnjega moža borijo in ne odstopijo. Tako poročajo, da so Amerikanci zavzeli nek hrib vzhodno od Čunčona šele tedaj, ko so vsi severni Korejci padli ali pa so bili težko ranjeni. Na področju Hensana so se ameriški padalci spustili nekaj kilometrov za fronto in takoj ujeli 50 Kitajcev in Severnokorejcev. Pri tej akciji je sodelovalo 115 ameriških letal. Tankovske enice so po zavzetju mesta Uidžongbu prihiteli padalcem na pomoč in se z njimi združili.

Konferenca štirih zastopnikov zunanjih ministrov še ni sprejela nobenih sklepov. Imeli so pa medtem tajno sejo. O čem so na tej tajni seji razpravljali, se seveda ne ve. Možno pa je, da so napravili kakšno kupčijo na račun drugih, kot se to večkrat dogaja.

Nad pol milijona rudarjev stavka v Franciji. Rudarjem se še naknadno pridružili delavci pomorskih orožarn v Brestu, velikem pristanišču ob Atlantskem oceanu, in pa železničarji, ki so stavkali 24 ur. Delavci zahtevajo večje plače, ker so cene najnujnejšim življenjskim potrebščinam zelo poskočile.

Sovjetska Zveza noče vrniti 670 ameriških ladij, ki si jih je med vojno izposodila od Združenih držav Amerike, češ da jih ZDA ne potrebujejo in da so prekršile sporazum o prodaji teh ladij Sovjetski Zvezi.

MESTNI KINO V MURSKI SOBOTI predvaja od 3. do 5. aprila italijanski film »TRAGIČEN LOV«.

RAZVELJAVLJAM izgubljen osebno, mladinsko izkaznico in izkaznico strelske zveze ter knjižico kolesa na ime Stančar Franc, Veščica 31, p. Ljutomer.

RAZVELJAVLJAM izgubljen delavsko knjižico na ime Turk Ludvik, Murska Sobota Kopitarjeva ul. 1.

Oglašajo se mladinci

... IZ ROŽIČKEGA VRHA...

Predzadnje nedeljo smo na Rožičkem vrhu dostojno proslavili praznik žen. Skupaj s člani društva in AFZ smo samostojno nastopili na ljudskem odru. Posebno ljubeč je bil nastop naših pionirjev, ki so se predstavili starišem z otroško igrico »Skratčljčki«. Za pionirje vzorno skrbimo in jim pomagamo pri vzgoji. Naša organizacija vedno razpravlja o stanju v pionirskem odredu, ki je v našem kraju resnično ozdravel.

Tudi v Tednu cest smo ml mladinci sodelovali. Devetindveideset nas je odšlo na ceste in k zadržnemu domu, kjer smo opravili preko 400 udarniških ur. Med nami so tudi mladinci, ki so se prijavili za odhod na progo Dobjo-Banjaluca. Prvi se je prijavil sekretar aktiv Tutčkov Lojze, njegovemu zgledu pa so sledili še trije naši sotovarši.

Zadnji čas smo razpravljali o govoru tov. Tita delegatov gardijske partijeke konference. Pripravljamo se na proslavo dneva naše OF. Na dan velikega praznika bomo nastopili z igro »Vdova Rošinka«.

... VIDMA PRI ŠCAVNICI...

Oglašamo se, veselji, ker smo postali močan kolektiv. Še pred nekaj meseci nas je bilo v aktivu samo osem članov. Danes imamo v svojih vrstah 36 mladincev, ki znajo pridno delati. Nekaj časa nam je bilo težko. Radi bi se bili naučili kakšne igrice ali pesmice, toda naše kulturno-izobraževalno društvo nam ni šlo povsem na roko. Sedaj je precej boljše, pridno pomagamo društvu, kjer smo si z delom pridobili zaupanje. Pri-

pravljamo se na kulturno prireditev. Na oder bomo postavili igrico »Srenja«.

Poskusili smo s prikojevalnim in kuharskim tečajem. Nismo bili sigurni v uspeh. S pomočjo dobrih članov AFZ smo navzlic negotovosti uspeli. Oba tečaja sta mladini pripomogla do znanja, ki ga vsak dan potrebuje v gospodinjstvu. Ob zaključku smo povabili tovarše iz okraja, da so si ogledali praktične predmete, ki so jih razstavili tečajnice.

... IZ SPOD. ŠCAVNICE...

Naša mladina se zelo prizadeva, da bi uspela v kulturno-prosvetnem delu, ki je pri nas močno razgibano. V tem mesecu smo se odločili, da razveselimo vaskane. Vadimo veseloigro »Čarovnik Zvice«, ki jo bomo v kratkem uprizorili.

V naši vasi smo imeli tudi kuharski in splošno izobraževalni tečaj ter strokovna predavanja iz kmetijstva. Za vse to je poskrbel tov. Merdev, šolski upravitelj, kateremu smo zelo hvaležni za ves njegov trud.

Zadnji mesec so se nam pridružili mladinci iz Lamenoš, kjer mladinski aktiv spi svoje zimsko spanje. Naveličali so se nedelavnosti in prišli k nam. Mi jim radi pomagamo, ker so pokazali voljo, da z nami v družbi živijo in delajo.

... IZ RADENC...

Pri nas je precej dolgo prevladovalo »kulturno« zatišje. Zbudili smo se sami. Pred tedni smo pričeli vaditi dramo »Begunka«. Ze prve vaje so nas navdušile za sodelovanje na ljudskem odru. Naš uspeh je bil kronan v nedeljo, ko smo z igrico nastopili pred Radenci. —r

Zakaj se izplača čebelariti

O čebelah vedo ljudje v Prekmurju le to, da so zelo delavne živalice, da nabirajo med, proizvajajo vosek in da včasih neprijetno pikajo. Nekateri vedo tudi, da naberejo čebelize ob ugodnih letinah in v medonosnih krajih več medu, in tudi to, da za prehrano čebelize družine rabijo preko zime med ter da se jim ta višek lahko pobere, brez škode za družino.

Za življenje in delo čebelice pa se zanimajo pri nas le redki prijatelji narave in pa nekateri čebelarji. Med čebelarji je namreč nekaj takih, ki jih zanima predvsem dobiček. Pri nas je pač tako. Drugod pa vedo ljudje o čebelah mnogo več, in koristnega in dobrega bi bilo, da bi vsaj nekaj tega vedel tudi naš človek.

Nagonsko smatrajo čebelize za svojo življenjsko nalogo nabiranje medu. Nevede vršijo poleg tega veliko važnejše in koristnejše delo za naše vrtnarstvo, sadjarstvo in poljedelstvo. Če bi vedel to tudi naš človek, smo prepričani, da bi gojili čebelize z mnogo večjo vnemo kot pa dela to danes. Toda tisti, katerim je bila v preteklosti poverjena skrb za strokovno izobrazbo našega kmeta na vasi, tega niso smatrali za važno ali pa jim verjetno samim ni bilo dovolj jasno. Tudi kmetje pri tem niso nedolžni. Za vzor so jim bili grofje, veleposestniki in sploh taki, ki so vedno veliko zajeli naenkrat. Se danes gre našemu kmetu nekam za »velikos«. Štejejo hektarje, donos na njih pa jih še ne vznemirja toliko. Toda povrnimo se raje k našim čebelam!

Okrog leta 1793 je bila napisana zanimiva knjiga, ki je nosila naslov: »Odkritje tajnosti narave in oploditev cvetja«. Spisal jo je botanikar Kristijan Sprenger. Od takrat ve človek, da koristijo čebelize neprimerno več s tem, da pri nabiranju medu mimogrede opravišjo cvetje različnih kultur. To delo čebelice je za gospodarstvo neprimerno večje koristi kakor nabiranje samega medu in izločanje voska.

Nekatere vrste rastlin se namreč ob cvetenju ne oplode same. Tako skrb narava za ohranitev in razvoj vrste na različne, včasih zelo zanimive načine. Narava skrbi tudi za to, da zaradi tega ovir ne bi ostalo cvetje neoplojeno.

Cvetlični prašek, ki je potreben za oploditev neke druge cvetlice, se prenaša ali potom vetra, ali pa potom različnih žuželk. Pri tej nalogi prašenja ali oplojevanja cvetja različnih kultur je določila narava čebelam najvažnejšo vlogo. Zelo zvito in vendar na jako enostaven način prisili narava čebelize, da ta posel mimogrede opravi. Najvažnejšo, skoraj bi rekli edino čebeljo hrano, t. j. nektar in prašek je namestila blizu, odnosno na sam spolni organ cvetlice. Ko tako čebelize nabirajo hrano v cvetju, nehoti posamejmo in prenašajo tudi prašek cvetlic na svojih nežnih nožicah in dihalnih telesih na druge cvetlice, oziroma rastline in s tem opravišjo, t. j. oplodijo cvetje. Če sedaj še povemo, da se mora nad 80% vrst raznih kultur oploditi na ta način, — s prenosom

praška —, bomo šele dojeli, kakšno pomoč in delovno silo predstavljajo čebelize za naše vrtnarstvo, sadjarstvo in poljedelstvo.

Vse to je z nešteti poskusi dognal Sprenger že pred 150 leti. Brez dvoma vedo danes vse to tudi vsi naši naprednejši agronomi in vendar je jako žalostno, da ve o tem le bore malo ali pa nič tisti, ki bi ga to verjetno najbolj zanimalo, to je naš delovni kmet. V potrdilo tega navedimo slučaj v Murski Soboti, kjer zahteva marsikateri sosed čebelarja celo odškodnino za škodo, ki so jo povzročile čebelize spomladi pri cvetenju sadnih dreves. Ali ni tako preljubi »Turopolčani«?

Toda drugod poznajo čebelize in rastlinstvo bolje od naših »Turopolčanov«. Vedo dobro, da rdeča detelja, ajda, češnje, razne jablane in druge kulture komaj kaj obrodijo in se njih gojitev sploh ne izplača v krajih, kjer ni čebelic. Znano je tudi, da so pri tistih rastlinah, ki se sicer lahko oplode z lastnim praškom, sadovi mnogo lepši, večji, boljji in bolj zdravi, če se oplode s praškom druge rastline.

Znani apidologi Zander je izračunal, da znaša korist, ki jo opravišjo čebelize s prašenjem, vsaj 10—15krat tolikšno vrednost kot jo dajo z nabiranjem medu in izločanjem voska. To tudi farmerji v Ameriki dobro vedo, ki vabijo čebelarje na svoja posestva in jim za delo čebelic tudi dobro plačajo. Tudi kolhozniki v Rusiji ne zaostajajo za Amerikanci. V ogromnih sadovnjakih razpostavijo ob cvetenju dreves panje tako, da odpade na vsak panj po nekaj dreves. Na ta način zgubijo

čebelize najmanj časa z letanjem do panjev in je zato tudi efekt njihovega dela večji.

Iz navedenega lahko sklepamo, da je čebelarstvo važna panoga gospodarstva in bi se ji zaradi tega moralo posvetiti mnogo več skrbi, kot delamo to danes. Meročajni na okraju in čebelarsko društvo naj bi se v bodoče lotilo tega posla s predavanji, nasveti in tudi s podpiranjem novih čebelarjev. Skrbelo bi se naj, da bi bilo v vseh vaseh okraja na razpolago zadostno število »čebelje vojske«, ki je potrebna za prašenje cvetja raznih kultur.

Skrbeti bi se moralo tudi za to, da bi bilo za poletne mesece na razpolago dovolj čebelje paše (ko vse drugo odcvete). Izbire v rastlinstvu je dovolj in tudi ugodnih prvin ne manjka v Prekmurju.

Razlogi zaradi katerih bi bilo potrebno gojiti več čebelic so torej naslednji:

1. Čebelize opravišjo cvetje kulturnih rastlin in nam s tem kot brezplačne delavke večajo donos v vrtu, na polju in v sadovnjaku.
2. Čebelize nabirajo nektar iz cvetja, t. j. nabirajo visokovredni in dragoceni »zakopani zakladi«, ki sicer neizkoriščen propade. V medonosnih krajih Amerike nanosijo čebelize v svoje panje 50—100 kilogramov medu na leto, poleg tega pa lepo količino voska, kar znaša po podatkih iz Amerike več kakor prihodek na enem oralu ornice.

3. Čebelize nam lahko služijo za zgled s svojim kolektivnim, nesebičnim, poštenim, marljivim delom

in hrabrostjo, disciplino in čistostjo.

4. Čebelize oživljajo vrtove, polja in sadonosnike, krasi jih s svojo pridnostjo in brezcennostjo in izpopolnjujejo čar, ki ga budijo v naših očeh cvetlice s svojimi tisočimi barvami.

5. Naravni med čebelic je izvrstna in izdatna hrana, ki zdravi in jača človeški organizem, krepiča in zdravi bolnike, vsebuje fermente, vitamine, radioaktivne snovi, železo itd. Pri tem ne smemo pozabiti na veselje in zadovoljstvo očeta in matere, ki lahko postrežejo svojemu otroku z rezino kruha, namažanega z dišečim medom lastnega pridelka; predvsem pa zadovoljstvo otroka, ki ta dar uživa.

So ljudje, ki čebelic ne marajo samo zato, ker pikajo. Kakšna sreča za uboge čebelize, da lahko pikajo, sicer bi bile sirote delezne še slabšega ravnanja. Vsaka čebelica, ki piči, je junakinja, kajti pri tem žrtvuje svoje življenje. Toda čebelize ne pičijo prijatelje. Treba je samo znati z njimi ravnati. Tega pa se lahko vsak nauči, če je le kaj človeka v njem.

Bilo bi dobro buditi več zanimanja za čebelarjenje zlasti med ženami. Verjetno bi znale z njimi vse drugače ravnati kot moške.

Dovolj smo navedli razlogov, zakaj se izplača čebelariti. Zeleti bi bilo, da si ustvari vsak lastnik vrta ali sadovnjaka majhen čebeljak. Izplačalo bi se mu že na kulturah, da ne govorimo o veselju, ki bi ga našel med čebelami po trudopolnem delu. Čebelize in čebeljak pa bi bil v okras vsakega vrta.

-anc